

A tantervek, követelmények, feladattípusok

Kaposi József

A tanterv fogalma, jellemzői

Pedagógiai dokumentum, az iskolai tanulásszervezés általános pedagógiai és didaktikai tantárgy-pedagógiai szempontjai tartalmazza.

Kijelöli:

- az értékeket, célokat
- a tananyag elrendezését
- a módszereket
- a taneszközöket
- az értékelés módjait

A tanterv típusai I.

- 1. Szillabus** – a nevelési célok és a tananyag rövid kifejtése
- 2. Előíró, „adagoló”** – előírja melyik évben, milyen sorrendben, mit kell tanítani.
- 3. Alaptanterv** – műveltségi területenként, évfolyamokra, fogalmazza meg a tananyagot és követelményeket. Óratervet nem tartalmaz (keresztantervek)

A tanterv típusai II.

- 4. Kerettanterv** – iskolatípusokra, tantárgyakra, tantervi modulokra határozza meg a kötelező tananyagot és követelményeket.
- 5. A program** – mely tartalmazza a diagnózist, a célokat, tartalmakat, a tartalom organizációját, a tanulási feladatokat, terveket, módszereket, stratégiákat és az értékelés tervét.

A tantervek szintjei

1. **A deklarált tanterv** – ez a tanterv üzenete
2. **Transzformált vagy „lefordított” tanterv** – amikor a tanár egyéni arculatot ad a helyi lehetőségek alapján a központi előírásoknak.
3. **Elsajátított tanterv** – tartalmazza a tanuló előzetes tudását, környezetének hatásait, valamint az előírt műveltség tanári értelmezését – ez az egyéni tudás.

Műveltség, tananyag szempontjai

A tanyag-kiválasztás forrásai (sources)	A tananyag-kiválasztás szűrői (screens)
1. A tanuló tanulási szükségletei, érdeklődései, aspirációi, stb.	I. A társadalomról, a nevelésről szóló általános filozófia (pl. a demokrácia).
2. A kortárs társadalom igényei az iskola, a műveltség iránt.	
3. A szaktudományok képviselői által relevánsnak tartott tudás köre.	II. A tanuláspszichológiai által feltárt fejlesztési lehetőségek.

Néhány tananyagszervezési séma

- Integrált oktatás
- Kulturális eszköztudás
- Tananyag belső differenciálása
- Második iskola

Integrált oktatás

- A reformpedagógiára vezethető vissza
- Német Lászlót az integrációban a racionalitás ragadta meg.
- A NAT is a tananyagszervezés integrált módját követi.
- A tantárgyi integráció jelentősége a struktúra fogalmában ragadható meg

Struktúra

- „Azok a tananyagrészek, amelyek egy jól körülhatárolt tartalom megértését elősegítő fogalmakat és összefüggéseket tartalmazzák.”
„Egy tárgy struktúrájának megértése egyben lehetővé teszi egyéb tárgyakban is az azonos struktúra felismerését.” (Bruner, 1968)
- Az integráció nyomán a NAT-ban a társadalmi műveltség új elemei és a hagyományos tantárgyak tartalmának újragondolása valósul meg.

Kulturális eszköztudás

- Az eszköztudás az önálló tanulás eszközeinek ismerete és aktív alkalmazása, más néven kultúrtechnika.
- Az eszköztudást tanulási módnak is nevezik.
- Az eszköztudás tantárgyak feletti vagy tantárgyak közötti tudás.
- Pl. anyanyelvi és vizuális kommunikáció, logikus gondolkodás, informatika.

Az eszköztudás és a tartalomtudás jellemzői

Szempon	Eszköztudás	Tartalomtudás
Emlékezet	Sémák	Memória
Viselkedés jellege	Új megoldáshoz vezető információ kikeresése	Feladatmegoldás ismert környezetben
Megoldási tulajdonság	Nyitottság, problémaérzékenység, flexibilitás	Gyorsaság, pontosság
Tanítási légkör	Demokratikus	Szigorú, következetes

Tananyag belső differenciálása

Az egységesség és differenciálódás ellentmondásának feloldására 4 tananyagréteget különítettek el:

1. Minimális kompetencia
2. Törzsanyag vagy törzstananyag
3. Iskolai tananyag
4. Egyéni tananyag

Ez utóbbi segíti leghatékonyabban az önálló tanulást.

Második iskola

- Azon „tanulási terepek”, amelyek nem iskolai keretben történnek. Pl. kiegészítő nyelvoktatás, felvételi előkészítő, sport, művészeti tevékenység.
- Létezik olyan tananyag („életanyag”), amelyet a tanulók maguk számára választanak, tanulását értelmesnek és fontosnak tartják (pl. informatika).
- A „második esély iskolája” a felzárkózni kívánók számára.

Követelmények

Mi a tudás?

- szaktudás vagy szakértelem
- hétköznapi, gyakorlati és társadalmi tudás
- „ünnepnap” tudás (Ferge Zsuzsa)

- ismeretek (információk)
- műveletek (jártasság, készség) (Nagy Sándor)

- ismeretek
- tevékenységek (Orosz Sándor)

A követelmények új felfogása

- Ismeretek
- Képességek (kompetenciák) (Csapó Benő)

Kompetenciákat alkotó:

- Ismeretek
- Készségek
- Attitűdök. (EU kulcskompetencia referenciakerete)

- A követelmények hidat alkotnak a célok és a tanulási eredmények között.
- A követelményekből operatív módon következnek a tanulás-szervezés aktuális feladatai.

Bloom taxonómiája

A pedagógiai célok három köre (szférája):

- Értelmi vagy kognitív
  - Érzelmi, akarati vagy effektív
  - Pszichomotoros (mozgásos elemek)
-
- Bloom kognitív követelményrendszere készült el először, és ennek hatása a legjelentősebb.

Kognitív (értelmi) követelmények

Ismeret	<p>Tények és elemi információk ismerete.</p> <p>Fogalmak, törvények, konvenciók, szabályok ismerete.</p> <p>Alapelvek, elméletek, rendszerek ismerete.</p>
Megértés	<p>Egyszerű összefüggések megértése.</p> <p>Bonyolultabb összefüggések megértése (értelmezés, átkódolás, transzformálás stb.)</p>
Alkalmazás	<p>Alkalmazás ismert szituációban.</p> <p>Alkalmazás új szituációban.</p>
Magasabb rendű műveletek	<p>Analízis. Szintézis. Értékelés, kritikai gondolkodás.</p>

Affektív (érzelmi-akarati) követelmények

Odafigyelés

Nyitottság a különböző hatások, értékek, attitűdök befogadására

Reagálás

Aktív válasz a külső hatásra, együttműködési készség

Értékelés

Értékek befogadása, egyes értékek preferálása, ítékezés

értékrend kialakítása

Organizáció

Az értékrendet tükröző viselkedés

A jellem kialakulása, az értékrend és a cselekvés harmóniájának megteremtése

Pszichomotoros képességek fejlesztési szintjei

Utánzás

Manipulálás

Artikuláció

Automatizáció

Mozgások utánzása

Mozgáskorrekciók végrehajtása, felesleges mozdulatok kiküszöbölése, mozgási sebesség növelése

Mozgáskoordináció kialakulása, hasonló mozgások szimultán és egymást követő végzése

A mozgások automatikus végrehajtása, rutin és spontánitás

Az átlós összefüggés

TARTALMI KÖVETELMÉNYEK (Mit kell tudni?)

MŰVELETI KÖVETELMÉNYEK

(Hogyan, milyen szinten kell tudni?)

	TÉNYEK (Adatok, elemi információk)	FOGALMAK (törvények, konvenciók és szabályok)	ÖSSZEFÜGGÉSEK (Alapelvek, elméletek, rendszerek)
ISMERET = EGYSZERŰ REPRODUKCIÓ			
MEGÉRTÉS - Egyszerűbb összefüggések megértése; - Bonyolultabb összefüggések (átkódolás, értelmezés, transzformálás) megértése			
ALKALMAZÁS - Alkalmazás ismert, tanult szituációban; - Alkalmazás új szituációban			
MAGASABBRENDŰ MŰVELETEK - Analízis - Szintézis - Értékelés			

A tanuláshoz kapcsolódó feladatok, szintek

- Rögzítést elősegítő feladatok
- Elmélyítést elősegítő feladatok
- Alkalmazást elősegítő feladatok
- Problémamegoldást elősegítő feladatok

Rögzítést elősegítő feladatok

- a tanultak felidézése
- a tények és fogalmak rendszerezése
- lényegkiemelés

Elmélyítést elősegítő feladatok

- analízálás
- szintetizálás
- konkretizálás
- összehasonlítás
- általánosítás
- rendszerezés
- következtetés
- értékelés
- összefüggés- és szabálykeresés

Alkalmazást elősegítő feladatok

- a) önálló munka
- b) feladatmegoldás

Problémamegoldást elősegítő feladatok

- a) a probléma definiálása
- b) a releváns információk kiválasztása
- c) előzetes tudás szelektív felidézése
- d) a megfelelő megoldás megtalálása
- e) a megoldási mód végrehajtása
- f) a megoldás ellenőrzése és értékelés

Gondolkodási szint	Feladat	Kérdés
<p style="text-align: center;">ISMERET</p> <p>A tanuló képes tényeket, fogalmakat, módszereket, szabályokat felismerni vagy felidézni</p>	<p>Nevezze meg...!</p> <p>Sorolja fel...!</p> <p>Határozza meg...!</p> <p>Válassza ki...!</p> <p>Jelölje meg...!</p>	<p>Ki, mi, mikor, hol, hogyan, mennyi, milyen, melyik...?</p>
<p style="text-align: center;">MEGÉRTÉS</p> <p>A tanuló megérti, amit közöltek vele, fel tudja használni a közlés tartalmát anélkül, hogy másfajta tartalommal hozná kapcsolatba.</p>	<p>Képzelve el...!</p> <p>Mondja el saját szavaival...!</p> <p>Mondjon példát...!</p> <p>Különböztesse meg...!</p> <p>Magyarázza el...!</p> <p>Egészítse ki...!</p> <p>Rajzolja le...!</p>	<p>Mi az alapötlete...?</p> <p>Milyenek képzeli...?</p> <p>Mit gondol...?</p> <p>Hogyan foglalná össze...?</p> <p>Miért...?</p>

Gondolkodási szint	Feladat	Kérdés
<p style="text-align: center;">ALKALMAZÁS</p> <p>A tanuló képes az elméleti ismereteket, szabályokat, elveket, módszereket konkrét és sajátos esetekben használni,</p>	<p>Használja fel...! Változtassa meg...! Számítsa ki...! Módosítsa...! Találja meg...! Demonstrálja...!</p>	<p>Hogyan példázza...? Hogyan áll kapcsolatban...?</p>
<p style="text-align: center;">ELEMZÉS (analízis)</p> <p>A tanuló képes az adott tartalmat összetevő elemeire, részekre bontani.</p>	<p>Ossza fel...! Vázolja fel...! Számítsa ki...! Módosítsa...! Találja meg...! Demonstrálja...!</p>	<p>Mik a részei vagy tulajdonságai...? Hogyan csoportosítaná...? Miben hasonlít, miben különbözik...? Mik az okai, indítékai...? Mivel tudná bizonyítani...?</p>

Gondolkodási szint	Feladat	Kérdés
<p data-bbox="170 187 595 239">EGYBEFOGLALÁS</p> <p data-bbox="272 277 490 329">(szintézis)</p> <p data-bbox="40 361 672 758">A tanuló képes az elemekkel, részekkel dolgozni, és összerakni ezeket egy egészé, képes egy új modellt vagy struktúrát létrehozni.</p>	<p data-bbox="761 191 1147 244">Csoportosítsa...!</p> <p data-bbox="761 277 1199 329">Kapcsolja össze...!</p> <p data-bbox="761 361 1157 414">Tervezze meg...!</p> <p data-bbox="761 445 1122 498">Alkossa meg...!</p> <p data-bbox="761 529 1074 648">Javasoljon megoldást...!</p>	<p data-bbox="1273 191 1746 244">Mire következtet...?</p> <p data-bbox="1273 277 1889 395">Milyen gondolatokat fűzne...?</p> <p data-bbox="1273 428 1889 546">Hogyan tervezne, készítené egy új...?</p> <p data-bbox="1273 578 1889 696">Mi történne, ha ...-t ...-vel kombinálnánk...?</p> <p data-bbox="1273 728 1638 781">Mi lenne, ha...?</p>
<p data-bbox="258 822 504 875">ÉRTÉKELÉS</p> <p data-bbox="40 906 710 1375">A tanuló képes mennyiségi és minőségi ítéleteket alkotni arról, hogy anyagok és módszerek mennyiben tesznek eleget a kritériumoknak. (kritikai gondolkodás)</p>	<p data-bbox="761 822 1045 875">Döntse el...!</p> <p data-bbox="761 906 1064 959">Ítélné meg...!</p> <p data-bbox="761 991 1031 1043">Értékelje...!</p> <p data-bbox="761 1075 1093 1128">Becsülje fel...!</p> <p data-bbox="761 1159 1141 1212">Bizonyítsa be...!</p> <p data-bbox="761 1243 1103 1296">Rangsorolja...!</p>	<p data-bbox="1273 822 1599 875">Egyetért-e...?</p> <p data-bbox="1273 906 1605 959">Mit gondol...?</p> <p data-bbox="1273 991 1792 1043">Mi a legfontosabb...?</p> <p data-bbox="1273 1075 1831 1128">Hogyan rangsorolná...?</p> <p data-bbox="1273 1159 1740 1212">Hogyan döntene...?</p> <p data-bbox="1273 1243 1707 1362">Milyen feltételeket szabna...?</p>